

ЗАОХОЧЕННЯ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ

Дослідженню проблеми професійного самовдосконалення вчителів завжди приділялась належна увага. Складовими елементами цього процесу науковці (А. Дистервег, М. Демков, Ф. Дьяков, К. Єльніцький, В. Крижко С. Миропольський, Є.Павлютенков, О. Прокопова, Н. Румянцев та інші) розглядають формування в учителя настанови на самоосвіту, самовиховання, саморозвиток, рефлексію через створення відповідних зовнішніх і внутрішніх умов: вимоги соціуму, моральне і матеріальне стимулювання, контроль за цими процесами, створення і оптимізація умов для здійснення цієї діяльності. Поштовхом до самовдосконалення може бути потреба бути вчителем-майстром, інтерес до самого процесу самовдосконалення, знайомство з досвідом роботи передових учителів, спроба повторити їх заходи, а надалі й удосконалити їх[2, с. 34].

Самовдосконалення виконує такі функції:

- удосконалення, збагачення знань учителя (предметних, частково-методичних, дидактичних, виховних, психологічних, етичних тощо);
- розвиток світогляду, професійно-ціннісних орієнтацій, переконань, що відповідають задачам суспільства й школи;
- розвиток мотивів творчої діяльності (любов і повага до дітей, захопленість предметом, потреба у самореалізації тощо);
- розвиток стійких моральних якостей особистості (переконаність, гуманізм, педагогічний оптимізм, принциповість, доброта, душевна щедрість тощо);
- розвиток сучасного стилю педагогічного мислення, таких його ознак як системність, конкретність, гнучкість, економічність, селективність, почуття міри тощо;
- розвиток професійних навичок, педагогічної техніки, виконавчої майстерності (техніка словесної і несловесної комунікацій, тобто техніка мови, а також руху міміки і жестів, інтонацій тощо, техніка спілкування зі школярами, навички застосування різних технічних засобів навчання, включаючи складні технічні засоби (комп'ютери, відеотехніку);

– розвиток культури емоцій і вольових проявів учителя, саморегуляції діяльності;

– розвиток рефлексивних умінь [3, с. 109].

Безперервність процесу професійного самовдосконалення формує у педагога вміння визначити перспективу свого професійного зростання і відчувати в цьому постійну потребу незалежно від ступеня вдосконалення системи педагогічної діяльності.

Результатом такої роботи є позитивні зміни в особистості вчителя, прагнення до підвищення рівня професіоналізму. Це проявляється у покращенні якості діяльності, усвідомленні своїх успіхів, посиленні мотивації до подальшого самовиховання, усвідомлення конкретних особистісних позитивних змін, високій оцінці колег, результатах професійної діяльності. Проте слід зазначити, що успішність реалізації професійної ролі вчителя, прагнення до постійного самовдосконалення значною мірою залежить від правильного підходу адміністрації школи до вибору системи заохочення педагогічних кадрів.

Розглядаючи конкретні механізми організації професійного самовдосконалення вчителя, важливо зробити логіко-семантичний аналіз поняття «заохочення» та визначити поняття «заохочення до самовдосконалення».

Так, у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» В. Т. Бусела заохочення має декілька визначень: 1) «те, що заохочує когонебудь до чогось; нагорода, похвала»; 2) «спонукати когонебудь до якоїсь дії певними засобами (переконуючи в чомусь, подаючи приклад, хвалячи, нагороджуючи і т. ін.) //Викликати у когонебудь бажання, охоту робити щось// Сприяти кому-, чому-небудь, підтримувати прояв, розвиток чогось»[1, с. 109]. В Українському педагогічному словнику, укладеному С. Гончаренко, знаходимо, що заохочення – це матеріальне або моральне стимулювання праці, діяльності людей [5, с. 132].

У правовому розумінні заохочення трактується як «спосіб впливу, що через інтерес, свідомість направляє волю людей на здійснення корисних, з погляду заохочуючого, справ» і розглядається як метод діяльності виконавчої влади [26,]. У вищезначеному документі вказується, що основними засобами підтримання високої трудової активності працівників є створення сприятливих умов праці, нормального психологічного клімату, переконання, сила прикладу, моральне і матеріальне стимулювання. Ініціатива, творча діяльність базуються головним чином на внутрішньому переконанні особи. Ця ініціатива стимулюється заходами морального і матеріального характеру шляхом публічного визнання, схвалення, позитивної оцінки ус-

пів робітника. Таку стимулюючу роль в трудовому праві виконує заохочення, яке виступає формою сприяння сумлінному виконанню працівником своїх трудових обов'язків, сприяє вчиненню ним корисних творчих дій, які перевищують звичайні нормальні вимоги. Заохочення є публічним проявом пошани до працівника у формах, що визначаються чи дозволяються нормою права, за зразкове виконання трудових обов'язків, підвищення продуктивності праці, поліпшення якості праці, тривалу і безперервну роботу, новаторство в праці та інші досягнення в роботі. Це важливий засіб виховання державних службовців і зміцнення трудової дисципліни. Заохочення сприяють формуванню свідомого ставлення до справи, розвитку ініціативи, рішучості та впевненості у своїх діях, мобілізують на переборювання труднощів. Заохочення найкращих працівників підвищує їх авторитет, створює їм пошану і, що найважливіше, позитивно впливає на колектив співробітників. Завдання полягає в тому, щоб за допомогою засобів матеріального та морального заохочення, поряд з іншими формами та методами виховного впливу, забезпечити правильне розуміння державними службовцями своїх службових обов'язків, сумлінного ставлення до їх виконання [4].

На наш погляд, всі формулювання поняття «заохочення» загалом сприяють цілісності його визначення. Аналіз вказаних трактувань поняття «заохочення» дозволяє вважати його процесом стимулювання, впливу, сприяння та спонукання кого-небудь до якоїсь дії матеріальним або моральним способом. Це дає підстави зробити висновок, що заохочення до самовдосконалення – це процес або спосіб стимулювання, впливу, сприяння та спонукання вчительських кадрів до самовиховання, самоосвіти, саморозвитку та рефлексії матеріальним або моральним способом з метою удосконалення своєї фахової майстерності для забезпечення якості навчання і виховання.

Список літератури: 1. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 170000 слів / [автор, керівник проекту та голов. ред.. В. Т Бусел]. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – 1426 с. 2. Павлютенков Є.М. Організація методичної роботи / Є. М. Павлютенков, В. В. Крижко. – Х. : Основа, 2006. – 80 с. 3. Темченко О. В. Педагогічні умови формування професійної позиції вчителя загальноосвітньої школи: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Темченко Ольга Василівна. – Харків, 2010. – 266 с. 4. Трудове право України. 5. Український педагогічний словник, укладений С. Гончаренко – К. «Либідь», 1997. – С. 132.